

Leto 1926/27

Maj

Mati v sladkem maju . . .

To je mesec-praznik. To je čas jazmina in solnca, ko boža zelen svežih trav oko in dušo; to so večeri liki mila pesem, in noči tople od slavlčjega žgolenja.

Ta mesec je vsak naš domek kapela. Povsod dehté šmarnice na hišnih oltarčkih in lučka gori noč in dan pred podobo Marije — o lučka pred zaščitnico našega rodu!

V maju hodim romar na Brezje, k Mariji Pomagaj. Detelja diši ob cesti, in na trgu nad velikimi vrati poje solnce, solnce. V svetišču pa je tišina. Usmiljenja polne zro materine oči iz mraka . . .

V majniku romam na Brezje.

*

Glej, to bi rad, da ne izgine iz tvoje duše maj, da se oltarček v tvojem srcu ne zruši.

To bi rad, da Marija, ki te je gotovo njej некоč posvetila tvoja mati, ne umakne roke od tebe.

To bi rad ta mesec-praznik, in to je moja želja vselej, kadar mislim nate.

In nate mislim marsikdaj, marsikje.

Zato, ker si kot cvet na polju, in vem, da še ni legla grenka slana nanj.

Zato, ker je tvoja duša kakor vosek, in vem, da je še ni prijemala trda zloba.

Zato, ker je tvoje oko kakor pomladnje jezero, in vem, da še ni bila njegova vodica skaljena.

Dokler boš v maju ves majniški, se ne bojim ne za sedaj in ne za pozneje. Še najmanj pa za tvoj konec: zakaj lep bo, če boš stopil z Njo pred Očeta svojih dni, z Marijo v večni, sladki maj . . .

A. Žužek.

V maju.

O cvetja,
o petja,
o sončne svetlosti,
o srčne radosti!
Ves božji svet
en sam je cvet,
ki mami oko.
In slednje drevo
cvrči in žgoli,
kot listi bi vsi
čez noč oživali
in vsi bi žgoleli.

O duša, z radostjo
vsa napolnjena,
s pomladno sladkostjo
vsa opojena,
zapoj še ti!

(Iz Ksaver Meškove knjižice
„Mladini“.)

Rejenka.

(Nadaljevanje.)

Cvetka, ki raste med trnjem, nima nobenega negovanja in oskrbovanja, pa vendar večkrat razcvete tako lepo, da jo je veselje gledati. Drevesa v gozdu se ne dotakne človeška roka, pa vendar očitvidno raste in se širi. Oblaki mu dajejo vlage, sonce svetlobe in toplote, Oče nebeški pa zdravlja in rasti: česa mu je še treba? —

Kakor rožica med trnjem, kakor drevesce v gozdu je tudi mnogo otrok. Ne oskrbujejo jih mehke materine roke, ne čujejo nad njimi skrbne očetove oči, živé pri tujih ljudeh, za naporno delo dobivajo le skromno hrano, slabo obleko, ali Bog jim daje zdravje in rast, da uspevajo bolje, kakor če bi imeli starše, ki bi jih morda nespametno vzgajali, da bi bili razvajeni in izbirčni.

Táko, vsega vajeno drevesce je bila tudi Anica.

Pokornova hiša, ki je bila zdaj Aničin novi dom, je bila nizka, nevelika in je stala v stranski ulici. Za hišo je bilo dvorišče in za dvoriščem lep vrt, koder je držala pot na polje.

Pokoren je bil tkalec; tkal je platno in drugo tako blago. To je potem žena prodajala po okolici. Malo gospodarstvo in domača dela je po večini vodila gospodarjeva mati. Imeli so samo enega otroka — hčerko Franciko, ki je bila za dve leti starejša od Anice.

Anici ni bilo pri Pokornovih postflano z rožicami, ali živelo se je vendarle.

Tu je bila Anica skoraj tri leta.

Ko je pa izpolnila petnajsto leto, je jel polagoma pihati drug veter, in Pokornove ženske, hči, mati in stara Pokornovka, so ravnale z Anico kakor s pravo sužnjo. Opravljala je do malega vsa domača dela, trudila se na vso moč, da bi naredila vse prav, in bila je v istini jako izurjena. Dostikrat je delala do polnoči, da bi nasukala za naslednji dan motke iz preje za pomočnike in da bi imela potem dovolj časa za delo v hiši ali na vrtu, pa le ni mogla vsem ustreči!

Reva si ni znala tega pojasniti. Kje pa si je tudi mogla misliti, da tiči glavni vzrok temu zlasti v tem, da je ona — zapuščena sirota — prekašala v vsakem oziru Pokornovo Franciko!

Mestni gospod dekan, ki je Anico poznal in ki ga je usoda izgubljenega otroka zelo zanimala, je bil zvedel, kako grdo ravnajo Pokornovi z Anico.

»Ob takih odnošajih seveda ne moreš dlje ostati pri Pokornovih,« ji je rekel gospod dekan, ko je poslušal dekličino pripovedovanje o vsakdanjem njenem trpljenju. »Le pojdi zdaj domov. Premislil bom vso stvar, kako bi se ti moglo pomagati, in potem pošljem pote.«

V župnišču so se posvetovali, kako pomagati ubogi deklici. Tedaj se je spomnil gospod dekan, da ima v Brnu sorodnico, ki bi utegnila dobiti Anici kako ugodno službo.

Poslali so po Anico in ji rekli, naj gre služiti v Brno, da se bo dekanova sorodnica pobrigala zanjo. Naj gre k Pokornovim po obleko, se jim za vse

zahvali in pride v župnišče spat. Tam bo dopoldne dobila priporočilno pismo in da se bo mogla odpraviti potem na pot.

Anica je z veseljem sprejela ta nasvet.

Naslednji dan je šla zgodaj k sveti maši, potem se je pa pripravljala za odhod. Gospodinja ji je dala v culo pol hleba kruha, drugi gospodje nekaj drobiža, gospod dekan pa pismo.

»Ná to pismo za tisto gospo v Brnu. Naslov je pravilen, lahko jo boš našla. Zdaj pa z Bogom — v dveh dneh boš lahko v Brnu. Čakaj, da ti še naredim na čelo križ. Bog in angel varih naj bi te varovala na potu!«

Anica je poljubila gospodu roko in s solznimi očmi je odhajala.

»Pa če bi se ti tamkaj godilo slabo, ali če bi ti gospa ne mogla dobiti službe, pridi nazaj,« je še zaklical za njo dekan. — — —

Z modrega neba je žarelo krasno pomladansko solnce, a nad njim se je dvigal bel oblaček kakor angelsko krilo.

Bilo je to v resnici krilo angela, ki je šepetal zlatemu solncu:

»Dete božje, milo solnce, obsevaj, ogrevaj tam doli vsako bilko, slednjo cvetico, vsako živalco, vsako dete, razveseljuj tam vsako oko, vsako srce, a ne pali in ne žali!«

In solnce je bilo poslušno. Grelo in sijalo je tako milo, tako prijazno, da je vse cvetelo okroginkrog, se veselila vsaka čebelica, da se je v sreči kopal in frfotal slednji metulj, da so v to krasno solnce gledale krasne jelke v gozdu, nedolžni otroci ob potoku in uveli starčki na pragih.

To krasno solnce, srce božje, je sijalo tedaj s sinjega neba, ko je Anica šla po zaprašeni cesti od Prostejova proti Brnu.

Uboga sirota je imela na sebi temno krilo in na glavi ruto.

Na hrbtu je nesla culo, v kateri je imela nekaj srajc in lepšo obleko. Dosti tega ni bilo. Na vratu se ji je svetil srebrni križček na modrem svilenem traku.

Polagoma je stopala Anica po zaprašeni cesti, in iz oči so se ji utrinjale grenke solze. Reva ni slišala prepevajočih škrjančkov, ni se zmenila za cvetoči kraj, pisane loke in livade, še skoraj v nebo ni pogledala; saj je bilo njeno srce res otožno in žalostno do smrti!

Izgubljena in neznana zaradi bede je bila na potu v tuj, neznan svet, kjer jo je čakala morda še večja beda.

Kako bi reva ne plakala? Tisti škrjanček, ki je vriskal v zraku, je imel v setvi svoje gnezdo; tista čebelica, ki je obletavala cvetko, je imela svoj panj, kamor se je mogla vrniti — toda uboga Anica je šla po tistem lepem pomladnem svetu, a ni vedela kam. Nikjer ni imela zavetja in ni poznala mesta, o katerem bi mogla reči: »Tu sem doma!«

O ti ljubi Bog tam gori nad tem modrim nebom, ki skrbiš za vsakega črvička, za vsako mušico, zakaj si pozabil, oh, na siroto Anico? Saj je tudi tvoje dete, ki si ga sprejel pri svetem krstu za svojega in ki si mu obljubil mesto v svojem vernem domu!

Podobne misli so se vrstile po glavi ubogi potnici.

Po dolgi hoji je prišla k znamenju žalostne Matere božje.

Na visokem podstavku iz kamena je sedela Marija, držala v naročju svojega božjega Sina in gledala nanj z neizrečno bolestjo. Anica je pred podobo pokleknila, sklenila roke in vzdihnila:

»Ljuba Mati božja, ti veš, da sem tebe izvolila za svojo mamico, ne zapusti me! Nikoli nisem pozabila nate. Trikrat na dan sem se ozirala k tebi v nebo, trikrat na dan sem te pozdravljala — še ti name ne pozabi!«

Uboga deklica je objela kameniti podstavek in se milo z jokala.

Potem se je utešila in kakor pokrepčana je šla spet svojo pot.

(Konec.)

Ivan Albreht:

Pesem.

*Ptičica drobna na vejici
pravi in poje mi: »Dober dan, dober dan!
Ali si videl, kako je že vrt
s cvetjem posut in pretkan?«*

*Ptičica drobna na vejici
praviš in poješ mi: »Dober dan, dober dan!«
Ali moj bratec na postelji
žalosten revček leži in bolan.*

*Ptičica z veje zletela je,
odgostolela prav pod nebo.
Da bi že skoro vrnila se,
revežu bratcu hudo je, hudo ...*

*Ptička spet sede na vejico
in mi takole zagostoli:
»Nič ne žaluj, med angeli
jutri tvoj bratec se prebudi ...«*

Dr. Joža Lovrenčič:

Ivon Pogumnik.

Bretonska pripovedka.

(Nadaljevanje.)

Druugo jutro ni velikan, ko je odšel, ničesar naročil. To je Cilko zelo vznemirilo. Vrne pa se velikan že opoldne ves truden in razgret. Pokliče deklico in ji reče:

»Spodaj pri vratih najdeš nekega mladenčiča, ki je moj sluga. Odreži mu vrat in deni glavo potem kuhat. Ko bo juha gotova in pripravljena, me zbudi.«

Ko je tako rekel, se je vrgel na posteljo in začel smrčati, kot bi grmelo za goro...

Cilka postavi na ognjišče hlod, poišče nož, pokliče Ivona in ga za spoznanje rani na mezincu desne roke, da padejo tri kaplje krvi na les.

»Dovolj je! To zadostuje,« reče.

Potem prosi Ivona, naj ji pomaga. Pa zmečeta v kotel stare čevlje, stare preproge in obleke in ga napolnita do roba.

Nato gre Cilka v prvo sobano, zajame nekoliko raztopljenega bakra in napravi iz njega drobno kroglo. V drugi sobani pa napravi dve srebrni, v tretji tri zlate.

Ko je to napravila, se primeta z Ivonom za roke in zbežita iz gradu.

»Pogum in naprej, Kerver!« je vzkliknil Ivon veselo in v teku skoraj nesel zaročenko s seboj. Tako sta bežala proti morju...

Velikan je dobro uro smrčal, nato napol odprl oči, iztegnil velikanske roke in zehajoče vprašal:

»Ali se kuha juha?«

»Zdaj zdaj se začne...« mu odgovori prva kaplja krvi na hlodu.

Velikan se obrne na drugo stran in začne spet smrčati.

Pretekla je še ena ura in spet se vzbudi velikan. Odpre eno oko, pretegne roke in noge in vpraša:

»Ali je juha že gotova?«

»Že vre,« odgovori druga kaplja krvi na hlodu.

Velikan se vnovič obrne in zasmrči spet.

ln je pretekla še ena ura, in odprl je obe oči, pretegnil vse svoje velike kosti in nepotrpežljivo vprašal:

»No, ali je gotova že juha ali ne?«

»Je!« odgovori tretja kaplja na polenu.

Velikan se dvigne, si pomane oči in pogleda okoli, kdo je govoril, a ne opazi žive duše.

»Cilka,« zakriči, »Cilka, kako da še ni kosila na mizi?«

Odgovora ni od nikoder.

Razdražen stopi velikan h kotlu, zajame iz njega s kuhalnico, ki je držala za celo skledo, in pokusi juho.

»Cilka,« — zarjove, »kaj nisi nič solila? Juha je brez okusa!«

ln ko še meša po kotlu, primeša na površje star čevelj.

»O hudobneža!« vzklikne ves ogorčen. »Skuhala sta mi jo. Le počakajta, bosta že plačala!«

Tako reče, pograbi veliko palico in plane iz gradu ter dela tako velike korake, da skoraj dohiti bežeča čez četrto ure; bila sta še daleč od obrežja.

Velikan tako zarjove od veselja, da je odmevalo od vseh hribov.

Cilka se ustavi vsa prestrašena, a Ivon jo potegne za seboj in reče:

»Pogum, naprej, Kerver!«

Toda gorje! Velikan je bil le še za nekaj korakov oddaljen in že je iztegnil ogromne roke, da ju zgrabi.

Cilka se obrne in mu vrže nasproti bakreno kroglo. In glej čudo: Zemlja se prekolje, in brezdanje brezno se odpre pred velikanom. Onadva pa se podvizata z begom.

Velikan bega ob prepadu in zaman išče kraja, kjer bi mogel brezno pre-skočiti. Končno se domisli in izruje velikanski hrast ter ga položi čez prepad. Okobalo potem pleza čez, a gre le počasi, ker ga zadržujejo rogovile in veje.

Ko prileze čez brezno, sta bila bežeča dospela že do morske obale in obupano gledala čez pusto in prazno gladino. Nikjer nobene ladje, in velikan se bliža z velikimi koraki!

Cilka vrže v morje eno srebrno kroglo, in koj se pojavi na valovih čudovito lepa ladja z belimi jadri, ki so plapolala v vetru in bila ko labodje peroti.

Ivon in Cilka se ukrcata, in ko je prišel velikan na obalo, je plula ladja že daleč v morju, puščajoč za sabo brazdo penečih se valov.

Razjarjen ko Polifem starega Homerja začne velikan metati proti ladji ogromne skale, ki vzburkajo proti nji velike valove, pa vendar ladje ne more potopiti. Ko ta njegov napor nič ne izda, se vrže sam v morje in začne plavati: izgledal je ko ogromen kit, ki reže valove in jih pljuska do oblakov. Že je iztegnil roko, da zaustavi ladjo, ko mu vrže Cilka nasproti še drugo srebrno kroglo. Isti trenutek se pojavi med penečimi se valovi neznanski kit, ki se usmeri proti velikanu. Velikan se komaj umakne — potone se, a kit ga le zasleduje pod vodo in na površini, napada ga in goni, dokler mu velikan ne uide izmučen in zasopljen na peščeno obal svojega otoka.

»Pogum, Kerver!« zakliče Ivon ves vesel in srečen. »Rešena sva!«

Toda Cilka odkima in zaskrbljena reče:

»Še ne! Velikan ima za botro grozno čarovnico, ki se bo gotovo maščevala zanj. Mnogo zla nama še lahko ta prizadene. Srce mi pravi, da me ne smeš ne za trenutek zapustiti, dokler mi ne daš proročnega prstana v kerverski cerkvi!«

»Cilka,« — se zasmije Ivon, »plašna si ko zajčica in nimaš poguma naših Bretonk!«

Pa smeje se tako od srca, da se mu blesté beli zobje in spravi tudi Cilko v smeh...

O mladost, mladost, kako hitro in lahko se otreseš skrbi! Lepše se imaš ko mi v še takem veselju...

*

Po dvajsetdnevni srečni vožnji pristane ladja v nekem zalivu blizu Kerverjevega gradu, in ko se potnika izkrcata, izgine ladja med valovi, ne da je pustila najmanjši sled za seboj.

Ivon z radostjo v srcu prepozna obalo, na katero je v svoji deški dobi tolikokrat prišel, da bi nabral školjk in lovil morske rake. Srce mu začne biti hitreje. Še pol ure hoda in že pozdravi stolpe očetnega gradu. Ljubeznivo pogleda Cilko in šele ob tem pogledu zapazi, da je Cilka v pisani ciganski obleki, kar pač ne pristojata dami, ki hoče vstopiti v dom plemenitih Kerverjev.

»Draga moja,« ji reče, »baron, moj oče, zelo gleda na lep nastop in zunanost... Take te ne morem peljati v grad. Počakaj me tu pol ure; grem in se vrnem z obleko in nakitom ene mojih sestrâ. Hočem, da vstopiš kot plemkinja in da te moj oče lepo sprejme...«

»Ivon, Ivon, ne zapuščaj me!« vzkrikne Cilka. »Če me pustiš le za trenutek, se ne vrneš več.«

»Cilka,« je odgovoril Ivon resno, »če bi mi rekel to kdo drugi, z mečem bi mu pokazal, kaj se pravi dvomiti o Kerverjevi besedi. Mar meniš, da sem iz vrste onih veteranjakov, katerih obljubo odnese prvi piš? Bretonec sem —!«

Bretonci so zanesljivi, Bretonci držijo besedo — a so le preveč svojeglavi. Cilka prosi z milim in nežnim glasom, pa se le mora vdati.

»Če ni drugače, pojdi,« reče, »a vrni se kmalu! In glej, za božjo voljo glej, da se ne dotakneš ne jedi ne pijače, preden se ne vrneš k meni!«

Da jo pomiri, ji Ivon vse obljubi, čeprav se je v srcu smejal njeni čudni zahtevi...

V gradu so praznovali veliko slavlje. Na dvorišču, ki je bilo vse okrašeno, je stala miza pri mizi, in za mizami so sedeli služinčad in podložniki in pili iz polnih vrčev jabolčnik. V dvoranih pa so bili zbrani okoli barona Kerverja, ki mu je žarel obraz od veselja, plemiči in plemkinje. Svatovali so svatovščino pete baronove hčere, ki jo je poročil vitez Kernavalec. Slovesen dan je to bil, ki je ožaril sijaj Kerverjev...

Ivona so vsprejeli seveda navdušeno in ga obsuli z vprašanji:

»Kje si bil? Kod si hodil? Kaka junaštva si izvršil? Kaj si si priboril? Baronijo? Vojvodino? Kraljevino?«

»Priboril sem si nevesto!« je odgovoril.

Poljubivši očetu roko, je zapustil slavnostno družbo in odšel v sobe svojih sester, vzel dragoceno obleko, nato pa brž v konjušnico, kjer je odpel dva iskra konja in že je bil na poti iz gradu...

Na dvigalnem mostu, ki je držal čez grajski jarek, je srečal lepo plavolaso damo, ki je držala v roki zeleno jabolko.

»Lepi vitez,« ga je nagovorila z nenavadnim usmevom, »gotovo ste žejni od tako dolge poti. Pokusite, prosim, to moje jabolko!...«

Bretonci držijo besedo, a so galantni: nikdar ne odklonijo daru, ki jim ga nudi kaka dama — Ivon je vzel jabolko in ga ugriznil in — isti trenutek je pozabil na Cilko... Skočil je s sedla, ponudil roko lepi dami in ko se je vrnil v dvorano, jo je predstavil očetu in bratom in sestram in vsem svatom kot svojo zaročenko...

Cilka je sedela ves dan na obrežju in čakala Ivona. Ko je solnce zašlo in je bleščeča se gladina polagoma stemnela, je osamljena zavzdihnila in se odpravila po poti, ki je vodila med cvetočim ločjem.

Prišla je do revne kočice, kjer se je pripravljala slabotna starka, da bi pomolzla svojo kravico.

»Dober večer Bog daj!« je pozdravila Cilka in prosila ženo za božjo voljo, naj bi jo prenočila.

Starka je sumljivo pogledala tujko in rekla:

»Da, prenočim te, a le pod tem pogojem, da mi napolniš to vedro z zlatniki...«

»Dobro, velja!« je odvrnila Cilka mirno in vrgla v vedro eno svojih zlatih krogel, in takoj se je začelo dno polniti z zlatniki. Množili in množili so se ko ribe v mreži, ki jo je spustil ribič v morje, in kmalu je bilo vedro polno do roba.

Starka je planila pokonci, zgrabila vedro v naročje, pozdravila tujko in rekla:

»Gospa, vse je vaše, hiša in krava in karkoli je še pod streho. Jaz grem v mesto, da bom lepo živela. Ah, škoda, da nisem več mlada!«

In vzela je palico in odštokljala proti mestu.

Cilka je pa vstopila v hišo. Ta je bila vsa temna, zakajena in zaprašena. Približala se je ognjišču, kjer je pojemal ogenj, ker je bilo z ločjem že pri kraju. Cilka je vrgla vanj drugo zlato kroglo. Začela je krogla rasti in se širiti ko morski val, se razlila po hiši in prevlekla pod in stene in strop in posteljo in omaro in stolice in klopi in posodo in še celo kravi oba roga, tako da je bilo vse pozlačeno.

V mesečini se je koča bleščala med zelenim drevjem ko zvezda na modrem nebu.

Cilka je pomolzla kravo, popila malo mleka in potem legla in žalujoč za Ivonom zaspala.

Ženske ne znajo brzdati svojega jezika, vsaj v Bretoniji ne. Komaj je dospela starka v mesto, je šla k baronovemu upravitelju in mu povedala zgodbo o zlatnikih. Upravitelj je skomizgnil in rekel:

»Ponarejen denar bo to!«

In dal si je predložiti vedro in ga vzel in odšel v posebno sobo, da preizkusi zlatnike. Ugotovil je, da so vsi do zadnjega dobrega kova in pravilne teže. Obdržal si jih je toliko, kolikor jih je mogel, da se ne bi poznalo. Druge je starki vrnil in rekel:

»Čujte, ženica! To pa ne bo vse v redu, po čarovniji zaudarja... Glejte, da ne boste o tem več govorili. Če pride na uho županu ali grajskemu dvorniku, vas stane glavo, in nič več ne boste videli teh lepih zlatnikov. Pravica ne pozna obzirov in pobere vse.«

Starka se je možu zahvalila za nasvet in je obljubila, da se ga bo držala. In res — naslednji dan ni bilo ne enega otroka v mestu, ki je ne bi pozdravljaj:

»Dober dan, mamica z zlatniki!« — —

Upravitelj je ponoči mislil in mislil in prišel do modrega zaključka: Žena, ki polni vedra z zlatniki, je hiši vedno v korist, pa četudi malo čara. In ker je bil samski, se je napotil drugo jutro k oni koči. Začudil se je, ko je zagledal mesto znane podrtije bleščečo se zlato hišico; še bolj pa se je zavzel, ko je vstopil in obstal pred čudovito lepo deklico, ki je predla ob oknu zlato predivo in je bila veličastna ko kraljica.

Ker si je upravitelj domišljaj, da je zaslužen in odličen mož, se ni obotavljal in se je deklici ponudil za ženina.

Lepa deklica se je zasmejala, upravitelj se je pa ozlovoljil:

»Pomnite, gospa, da se ne šalim in da vas dam lahko sežgati kot čarovnico pred Kerverjevim gradom.«

»Ej, kako lepo znate dvoriti damam!« je vzkliknila Cilka in se ljubeznivo skremžila. Hkrati se je obrnila, da popravi ogenj, ker je padla ena glavnja z ognjišča in se razdrobila na tleh.

Upravitelj jo je pa prehitel. Vzel je zlate klešče in začel ž njimi pobirati raztresene ogorke.

»Abrakadabra!« je zaklicala tedaj Cilka čarovno besedo in še dostavila:

»Drži zdaj klešče in klešče naj držijo tebe, dokler ne zaide solnce!«

Kar je rekla, se je zgodilo: ves dan se je upravitelj s kleščami v rokah trudil, da prežene žareče oglje, ki je plesalo okoli njega, mu švigalo v obraz in mu polnilo oči, usta in nos z utrinki in pepelom. Prosil je, moledoval in klical pomoč, a nihče ga ni slišal. Cilka je bila že odšla iz hiše in je sedela na obrežju in jokala za izgubljenim Ivonom.

Ko je solnce zašlo, so nesrečnemu upravitelju padle klešče same iz rok. Ves črn in ožgan, ne da bi še kaj zahteval, se je spustil v tek, kolikor so ga nesle noge, in se je vrnil domov ves zbit kot volk, ki je pustil eno nogo v kladi.

Vrnivši se zvečer Cilka v hišo, ni našla v njej več upravitelja, pač pa nekoga drugega, nič manj neprijetnega gosta. Župan, ki je bil vdovec, je prišel, da bi zaprosil lepo tujko za roko.

Bil je župan debel in prijazen gospod in je Cilki ljubeznivo namignil, da bi jo, če bi ga ne marala, kratkoma obesil.

»Premislila si bom,« je rekla Cilka, »a vi zaprite ta čas, prosim, vrata, ki ste jih pustili odprta. Vleče!«

Župan je šel do vrat in vzel zapah, da bi zaprl.

»Abrakadabra!« je vzkliknila Cilka. »Drži vrata in vrata naj držijo tebe do jutra!«

Kar je rekla, se je zgodilo. Debeli gospod je bil priklenjen na zapah in se je vrtel z vrati od vhoda do zida, od zida do vhoda: tja in sem, sem in tja je hodil in se vračal, prosil in moledoval in rotil. Zaman! Cilka je spala in sanjala o izgubljenem Ivonu.

Ob prvem zoru pa je nesrečni priklenjenec začutil, da so roke popustile vrata in da je zapah izginil. S polomljenimi kostmi in pokvečenim nosom je odbežal, ne da bi še kaj zahteval, in se ni ustavil prej, dokler ni prišel domov v posteljo, kjer se je odel čez glavo.

Ko se je Cilka vzbudila, je zagledala ob svojem zglavju človeka, ki je bil oblečen v črn žamet in je imel ob boku meč.

»Kako se imenuješ, podanica?« jo je vprašal rezko.

»Cilka. Izvolite?« je odvrnila s tresočim se glasom.

»Je li ta hiša z zlato opravo tvoja?«

»Da, gospod, a vam je na razpolago...«

»Menim. Jaz sem veliki dvornik baronije Kerver in sprejemem v svoje varstvo tebe in tvojo posest. Podpiši ta papir!«

»Gospod, ne znam pisati...«

»Nič ne de! Tudi jaz ne znam, ker to za plemiča ni potrebno. Potrdi pa z znamenjem križa — tu, blizu mojega!«

»Gospod...« se je branila Cilka.

»Aha, braniš se napraviti sveto znamenje našega odrešenja? O, gotovo si čarovnica!...«

Uboga Cilka je prestrašena planila s postelje in tekla, da bi pribežala v hlev. Veliki dvornik jo je hotel doseči, a na hlevskih vratih je naletel na kravo, ki je imela glavo v hlevu in se je držala Cilka za roge.

»O, ne uideš mi, čarovnica!« je divje zakričal in zgrabil kravo za rep, da bi jo z vso silo zvlekel iz vrat.

»Abrakadabra!« je zaklicala tedaj Cilka in izpustila roge. »Drži mojo kravo in krava naj drži tebe, dokler ne obletita sveta!«

Kar je Cilka rekla, se je zgodilo: krava je izginila ko blisk, in z njo na repu je izginil nesrečni dvornik. Šla sta čez hribe in doline, čez reke, jezera in morja, šla skozi gošče in čez jase, zmrzovala v snegovih Sibiriji, žgala se v pesku Sahare, preplazila Himalajo in Alpe in se končno čez šestintrideset ur ustavila na glavnem trgu mesta Kerver.

Veliki dvornik, držeč se kravi za rep, ni bil vsakdanja prikazen. Zato se je zbralo na glavnem trgu sila ljudstva. Dostojanstvenik je pa vkljub neštetim sledovom prisilnega izleta gledal zviška na občinstvo, ki se mu je smejala in rogalo. Sredi splošne zabave pa je buša naenkrat izginila, in dvornik se je šepajoč odpravil domov, da bi si privoščil zaslužen počitek.

(Konec.)

Daniilo Gorinšek:

Majska.

*Začebljala ptica lastovica,
zašumljala biserna vodica,
završala tratica zelena,
od porsod le pesem veje ena ...*

*Od porsod le pesem veje ena
kakor matere srce iskrena,
pesem sreče, pesem nad,
od porsod: pomlad, pomlad!*

Jožko Vombergar:

Gora razgleda.

Sestro sva sedela na vrtu in zrla na gore. Veličastno so se vzpenjali vrhovi pod obok sinjega neba. Njih snežena temena so se lesketala v jutranjem solncu, in kakor mehke gobice so jim brisale bele meglice siva, razorana lica. Sestrici se je zdelo, kakor da poletavajo krog njih beli golobčki.

»Kaj meniš, Rezika, kako daleč je na ono goro? Ali bi prišel v enem dnevu?«

Pokazal sem sestrici na najvišjo gogo, ki se je dvigala pred najinimi očmi. Rezika me je začudeno pogledala, premerila najprej mene s skrbnim očesom, nato pa se plaho ozrla v sivega velikanā.

»Ne prideš! Ti ne! Samo divja koza pride tja gor, neli? Na konec sveta se mora videti tam gori?«

Nekoliko pomislila je sestrice, potem pa pritrdila modro:

»Gotovo.«

»In v Sveto deželo, o kateri so nam govorili gospod kaplan, tudi — in v Jeruzalem?«

Sestrice je podvomila, premerila z očesom še enkrat višino gore ter previdno odvrnila:

»Morda — — —«

»Kaj pa ona zlata dežela in oni kristalni grad, kamor zahaja solnce ob večeru in zlate zvezdice ob jutru?«

»O — tja se pa ne vidi! To je pa za devetimi gorami — — —«

Zamislila sva se. Sestrice je znabiti razmišljala, bi se li morda vendar — kljub devetim goram — videla ona bajna dežela, o kateri je nama tolikrat

pripovedovala sosedova teta; jaz pa sem stal v duhu že vrh gore in zrl svet pred seboj — svet poln čudes, prav tja do konca, kjer se ne more več dalje. Videl sem mesta in palače, ki so večje od domače cerkve, in cerkve z zvoniki, segajočimi do neba. Videl sem kraljevo mesto, vladarja na zlatem prestolu, s krono na glavi in žezlom v roki, in krog njega viteze, vse v železni opravi; gledal sem večni Rim in papeža samega, ki nosi zlato obleko, kakor so rekli

sosedova teta, in Jeruzalem, prav takšen, kakor je naslikan v domači cerkvi na stropu, videl v globoko Turčijo in v zlato deželo, in v njej oni solnčni grad iz samih kristalov. Hipoma pa se mi je zablistalo v glavi.

»Joj, Rezika, pa se vendar more priti na tiste gore!«

»Kako?«

»Stric Šimen je rekel nekoč, da je bil gori — prav na vrhu! Res.«
Neverjetno me je pogledala.

»Šimen — — mogoče, ker je lovec. Pa kaj je videl —?«

»Ne vem.« —

*

Ko sem prvič srečal strica, sem ga napadel z vprašanji:

»Kaj ne, striček, da ste bili vi že na vrhu — tam gori, glejte?«

»Seveda sem bil.«

»Pa se daleč vidi?«

»Oj, daleč!«

»Na konec sveta, jelite?«

»O — še dalje!«

»Striček, ali bi me ne vzeli enkrat s seboj, če bi šli še kdaj — —?«

»Premajhen si še. Kadar boš velik.«

»Kadar bom velik!« — — —

Koliko bi dal, ko bi zrastel čez noč! — Kadar boš velik — — — kadar boš velik — — — Šele tedaj boš mogel zreti vsa ona čuda sveta! — — — O kdaj bom še velik! — — —

Potem sem se meril vsako jutro, koliko sem zrastel. Toda na meri ni hotelo kaj znatno višje! Če sem stopil na prste, sem vedel, da varam samega sebe. Na meri ni hotelo znatno višje. Pač, po dolgem času vendar malo — —

Včasih se mi je sanjalo, da plezam kot mož, prav tak kot Šimen, s puško na rami, po sivih gorskih grebenih in gledam one prečudne in prekrasne stvari, o katerih mi ni pravila niti sosedova teta. Vidi sem prelepe solnčne pokrajine, koder se cedi med in mleko, koder cvete večna pomlad. In vsako jutro sem doživljal nova razočaranja — bile so le sanje! — — Vsak dan sem hodil gledat na sivi skalnati vrh belolasega starca, ki v svojih skalnatih očeh hrani skrivnosti sveta — — Obhajala me je ob tem pogledu sveta groza — saj se dviga ta vrh tako predrzno v nebo, kot bi hotel prodreti modri nebes in pogledati celó v nebeško skrivnost — —

Potožil sem svoja hrepenenja sosedovi stari teti — — Ta me je oplašila pa z gorskimi duhovi, ki zapeljujejo ljudi v prepade, da jih tamkaj požoro. Pravila mi je stara žena tudi o povodnjem možu, o zlodeju in škrtih, ki čuvajo zaklade pod zemljo, takole na križpotjih ali pod razvalinami starih gradov; o kralju Matjažu in drugih junakih, o dolgolasih razpletenih gorskih vilah, ki sadijo planinske rože in jim zalivajo, da jih pripravljajo ljudem v zdravilo; o prevzetnih graščakih in poganih s pasjimi glavami, o zakleti kraljični mi je pravila in o gradu, ki se je pogreznil. Razmišljal sem te povesti in jokel nad usodo nesrečnih junakov. Pripovedovala mi je stara žena tudi še,

da je bil nekdanj pevec, ki je hotel rešiti zakleto kraljično, pa se mu ni posrečilo. Spremenil se je v nevidnega — v jutranjo roso — in da poje na griču, kjer se je pogreznil grad ob svitu zore in igra na strune, ki jih napne iz samih žarkov jutranje zarje, prelepo pesem hrepenenja. Vstajal sem zgodaj v jutro in zahajal na polje, slušal nevidnega pevca — in zdelo se mi je, da čujem nežno, čudnoskrivnostno melodijo zarjinih strun —

Stari kovač mi je pa polnil dušo z nemirom in grozo. Pripovedoval mi je, da v Jerajevem straši, ker je tam pred časom nekdo ubil neznanega popotnika; pa da se pri Boršnikovem znamenju prikazuje luč in da nekdo vsako noč bridko vzdihuje, da v Reki tulijo duhovi —

Potem si nisem upal skozi Jerajevo, nisem šel mimo onega znamenja, da se ne bi dvakrat prekrizal, in če me je pot zanesla v Reko, sem na tihem molil.

Ko se je oglasila jesen v deželi in smo obrali jabolka, me je peljal oče v šolo.

»Kako mu je ime?« je vprašal učitelj.

»Jožko.«

In potem sem hodil v šolo in se učil brati in pisati. Ko sem znal toliko, da sem mogel brati iz drobno tiskane knjige, sem dobival knjige s prečudnimi povestmi. Bilo je v njih branje o očetu in treh sinovih, o mačehi in siroti Jerici, in bilo je v njih še marsikaj lepega. Svet je rasel pred fantom.

Prinesli so v šolo zemljevid. Učitelj je hotel pokazati učencem naslikani svet.

»Gospod učitelj, kje pa je »Zlata dežela«?« sem vprašal.

»Te ni nikjer.«

Kako razočaranje! — Toda nekje le mora vendar biti, sicer bi teta ne bila pripovedovala o njej!

»Katera dežela pa je za onole goro, gospod učitelj?«

»Za Grintovcem? — Koroška?«

»In naprej — za Koroško?«

»Solnograška, Bavarska — — — in tako dalje.«

»A kako se pravi tam — za deveto goro?«

»Ljubček moj! Gorâ je tisoče na svetu — in za deveto goro bo še vedno — Koroška ali recimo Solnograška ali Štajerska, kakor hočeš — Deveta gora je lahko deveta ali tretja ali prva — če hočeš.«

»Za katero deželo je pa konec sveta?« —

»Nikjer. Svet je okrogel, in če greš v eno smer dalje in dalje, prideš lahko spet nazaj — kakor če zaznamuješ na jabolku piko ter greš s prstom naokrog, prideš spet nazaj na ono piko. Tak je svet — —«

Neverjetno sem gledal učitelja. Pa me je prijazno potrepil po rami in rekel:

»Dečko, kar so ti povedali teta, so pravljice. V šoli se bomo pa učili resnice.« — — —

Odpirale so se mi oči, in želel sem videti več in več. Šel sem na goro razgleda — v šolo — in sem videl mnogo, mnogo, česar dotlej nisem videl. Ali mnogo tega, kar sem videl dotlej, nisem videl več — — — Umaknile so se bajne pravljичne dežele, umaknili so se skrivnostni duhovi gozdov in starih gradov in še dalje, izginile so razpletene gorske vile in je utihnil nevidni pevec — — Kakor da je potegnila mrzla burja preko cvetočih pomladnih dobrav in poljan ter odnesla s seboj vse, vse — v daljne neznane kraje, tu pa se naselila zima in pokrila tla z belim, mrzlim snegom! — — — Mesto tajnih, skrivnostnih duhov so stopile naravne sile. Poznam zdaj druge skrivnosti in moč računov v zakonih narave, v človeški volji in odločnosti in one, speče v človeški duši. Nekdaj sem jokal nad žalobno usodo pravljичnih junakov, danes tožim nad voljo človeško, ki je, dasi tako silna, da ruši in gradi železne zidove, vendar tako slaba. — — —

Zdaj me ne plaši več v Jerajevem ali pri onem znamenju, pa tudi ne v Reki in ne prosim več starega Šimna, da bi me peljal na goro. Pogledal sem dalje, kot sega njeno obzorje. Ne tožim več svojega hrepenenja sosedovi teti; že zdavnaj spi v tihem grobu. Želim si pa vendarle nazaj onih srečnih dni, ko sem v mladem jutru poslušal tajnoskrivnostno pesem nevidnega pevca, pesem iz strun, napetih iz rosnih žarkov zlate zarje — pesem mladosti! — —

Mladinski novičar.

S počitnic — v večnost. Preteklo leto — tako smo čitali — so na Ruskem spet po krščansko praznovali sveti božič — rojstvo Gospodovo. Sedanja sovjetska vlada je nekaj let sem hotela zadušiti vse, kar je med Rusi krščanskega, pa je izprevidela, da v tem oziru ljudstvo ne pozna ne šale in ne trpi nasilja. Iz Moskve se je razšlo dijaštvo na vse strani na počitnice. Vrnitev je bila pa za nekatere dvakrat žalostna. Sredi januarja so bili po Rusiji silni viharji s snežnim metežem. Neki vlak, ki je bil natrpan dijaštva, je v bližini Moskve trčil ob tovornik, ker se radi obilnega snega ni opazilo znamenje. Polom je bil grozen. Šestnajst dijakov je bilo mrtvih, okrog 100 pa ranjenih. Ali so se ti revčki pač kaj spomnili na popolno kesanje? Komaj, saj je ruska brezverna in brezbožna vlada docela izključila krščanski nauk iz šol. — Kako prav je, če se versko-zatiranih slovanskih bratov na Ruskem spominjamo tudi mi v molitvah, da bi jih vsedobri Bog po hudih preizkušnjah, ki jih tlačijo, privedel v naročje prave Cerkve Kristusove.

Smrt v kinu. V nedeljo, dne 16. jan. letos, je bila predstava v kino-gledišču mesta Montreal v Kanadi. Vsled kratkega stika v parketnih tleh je pa nastal ogenj, ki se je urno razširil po vsej dvorani. Občinstvo je drlo k izhodu. Po galerijah, kjer je bilo — žal — mnogo otrok brez spremstva staršev, je nastala silna gneča. Na stopnicah je bilo mnogo otrok pohojenih. Reševalci so jih sicer metali skozi okna na razpete rjuhe ognjegascev, pa niso mogli vseh ujeti. Do 150 otrok so spravili v bolnišnice, 78 je bilo pa mrtvih. Duhovniki bližnjih cerkva so prihiteli k nesreči, da so delili ponesrečencem zakrament svetega maziljenja. Če bi šli ti mladi ljudje v cerkev k popoldanski pobožnosti mesto v gledišče, ali pa če bi se bili doma pripravljali na šolo, bi ne bili postali žrtve požara.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Navada.

Navada je železna srajca.
Navada je lahko breme.
Navada je velika moč.
Navada rada popada.
Navada se vrača rada.
Navada vse polajša.
Navada z leti raste.
Navada je druga narava.
Kjer se navada ogreje, tam ostane.
Navada daje dobre delavce.
Navada pravico prevpije.
Dobra navada je boljši ko zakon.
Stara navada je nad pravico.
Stara navada je hujši ko pismo in pečat.
Staro navado lahko upogneš — pa ne
zlomiš.

Nova navada staro prežene.
Slabe navade delajo dobre postave.
Slaba navada dela slabo življenje.
Vsak ima svoje navade.

Reki.

Po navadi.
V navadi je.
V navadi imeti.
Navado komu vedeti.

Drobiž.

Hrepenenje po izgubljeni Koroški.

Mladi prijatelji! Ali vam je še znano, da leži onstran Karavank divna slovenska deželica — Slovenski Korotan? In ker je to slovenska dežela, smo rekli Slovenci po razsulu stare avstrijske države: Slovenski Korotan Slovincem! In smo hoteli, da se Slovenski Korotan združi z ostalo Slovenijo. Hoteli smo nedeljeno in svobodno Slovenijo. Hoteli smo, da se uresniči besede pesnika S. Gregorčiča:

Bog živi vse Slovence
pod streho hiše enel

In res je bil velik del Slovenskega Korotana po razsulu stare Avstrije nekaj časa naš. Pa je prišel nesrečni 10. okto-

ber 1920, in morali smo spet zapustiti naš Slovenski Korotan. Naši koroški bratje pa so še nadalje na milost in nemilost izročeni nemškemu narodu.

Mladi prijatelji! Tudi vi morate vzljubiti naš divni Slovenski Korotan! Da vam vzplamti srce gorke ljubezni do te čudokrasne, a zdaj žalibog tako nesrečne slovenske deželice, vam v naslednjem izpišem nekaj vrstic iz pisem, ki jih je pisala gospodična, rodom primorska Slovenka, pa je bivala pred nesrečnim glasovanjem dalje časa na Koroškem. Iz vsake teh besedi veje globoka žalost in koprneče hrepenenje po izgubljeni Koroški. Učite se, mladi prijatelji, iz teh besedi domovinske ljubezni, zlasti ljubezni do zaslužjenih bratov. Evo vam par odstavkov iz imenovanih pisem:

»Jaz sem spet v J. v službi in sem spet srečna, a ne kakor sem bila na Koroškem. Ni mi mogoče pozabiti ne ondotnih krajev ne ljudi. Kako bo letos s počitnicami, ne vem. Zelo, zelo rada bi prišla zopet na Koroško vsaj za 14 dni.«

»Ne morete si misliti, da je mogoče tako ljubiti, skoraj oboževati kakšen kraj in ljudi, kakor ljubim jaz Koroško in ljudi, v katerih sredi sem se počutila kakor doma. Tako rada sem jih imela in ne morem jih pozabiti.« —

»Spominjam se na one dni z neke vrste pobožnostjo. Vsaka stezica, vsak gozdček, vse one krasne jutranje in večerne zarje se mi zde kot lepe sanje, ki jih človek, žal, ne more več pričakovati.« —

»Pri nas (na Goriškem) je zelo lepo, to uvidevam vsak dan bolj, toda onih temnih gozdčev, zelenih trat, sinjih gor ne morem pozabiti. Mogoče si mislite, da so vse to le besede, a ni tako. Kar naenkrat se včasih spomnim na ono kratko pot čez grič v I. Prav z vsem srcem si zaželim, da bi spet zaklicala brodnika, da bi me prepeljal čez one hitre dravske valove.« —

»Sinoči sem spet sanjala o Koroški. Zjutraj sem mislila, kako rada bi poletela na Koroško in kogar znanih bi prvega srečala, bi mu padla okoli vratu in se mu razjokala na prsih in sama bi ne vedela, ali naj bi bile to solze sreče ali žalosti.«

1. Skrivatica.

Katero resnico povedó te črke? Začni spodaj!

2. Številnica.

1. 2. — 3. 4. 5. 6. 7. — 8. 9. 1. 5. —
4. 3. 5. — 7. 8. 5. 6. 1. 10. 3. 6. — 3.
11. 2. 4. 2. — 8. 10. 12. — 13. 14. 9.
4. 10. 15. 2. — 11. 5. — 10. 3. 6. 2. 1.
5. — 4. 5. 12. 1. 10. — 11. 5. 13. 2.

Navodilo.

1. 2. 3. 4. 5. 6. pametna beseda ob
pravem času
13. 10. 11. 10. 4. } neodločen človek
9. 12. 2. 14.
15. 7. 8. 2. župančičeva pesnitev

Kaj povedo številke gorenje številnice?

3. Črkovnica.

Mrak, žrebe, sled, emir, celica, jata,
Krek, vrana, grom, stol, kosa, kolo,
voda, dvom, repa, brat, brest, nos.

Odvzemi vsaki besedi eno črko tako, da pomeni ostanek novo besedo. Odvzete črke povedo pregovor.

Rešilci in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 10 dni po izidu lista in se objavlja le imena onih rešilcev, ki bodo rešili vse zagonetke — v prihodnji številki.

1. Rešitev velikonočne zastave v 8. številu:

Začni pri kvadratu, kjer je pečat in pazi na vrste ter število znamenj oz. okrasov pri črkah, pa dobiš:

Gospod je vstal. Aleluja.

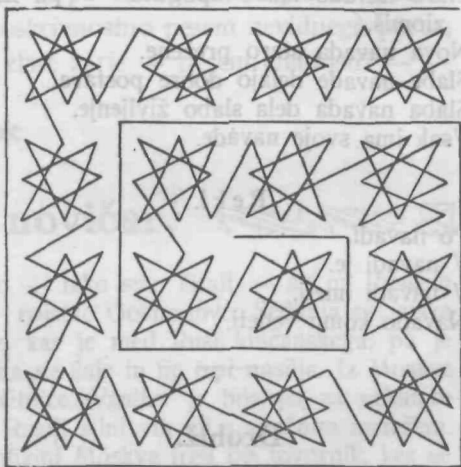
2. Rešitev pravokotnika v 8. številci:

Začni v prvi vrsti na sredi in potem vzemi črko na levem vogalu itd. ter istotako v drugih vrstah, pa dobiš:

Srce se v prsih mi topi,
zamaknjeno v nekdanje dni,
v presrečno dobo cveta —
o zlata, zlata leta!

3. Rešitev konjička v 8. številci:

Glej sliko!

Z vencem tem ovenčam Slavo!

Zlate zvezde se bleščijo
jasno z nočnega nebá,
želje moje k njim kipijo
iz gorečega srcá:

Slednjo noč med vami plava,
svetle luči, to oko,
žar vaš zlati občudava,
ki tako krasi nebó.

**Dol stopite, jasni sviti,
kar najlepše vas plamti,
dajte v venec se poviti,
kot ga svet še videl ni.**

Z vencem tem ovijem glavo
devi, ki sem zanjo vnet,
z vencem tem ovenčam Slavo,
njo najlepšo vseh deklet.